

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра лісівництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультету
/Калинич І.В./

« 29 » червня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОЗЕЛЕНЕННЯ НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ

Рівень вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
Спеціальність	205 – лісове господарство
Освітня програма	Лісове господарство
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Озеленення населених місць» для здобувачів вищої освіти галузі знань 20 - аграрні науки та продовольство спеціальності 205 – лісове господарство; освітньої програми Лісове господарство.

Розробники: Чепур С.С., кандидат сільсько-господарських наук, доцент кафедри лісівництва

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри лісівництва

протокол № 10 від «29» червня 2022р.

Завідувач кафедри Потіш Л.А.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

протокол № 10 від «29» червня 2022р.

Голова науково-методичної комісії Потіш Л.А.

© _____, 2022 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2022 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2-й	3-й
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3	3-й	6-й
	Лекції:	
	30	8
	Практичні (семінарські):	
	30	10
Вид підсумкового контролю: тестові завдання, практичні навички	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Озеленення населених місць**» є теоретична та практична підготовка студентів в галузі озеленення населених місць, основним завданням якої є проектування, будівництво та експлуатація об'єктів садово-паркового господарства.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 8).
- Прагнення до збереження навколишнього середовища (ЗК 10).
- Здатність аналізувати стан дерев, лісостанів, особливості їх росту і розвитку на основі вивчення дослідних даних, літературних джерел та нормативно-довідкових матеріалів (ФК-4).
- Здатність вирішувати поставлені завдання зі створення насаджень, їх вирощування та формування на основі вивчення літературних та нормативних джерел, передового виробничого досвіду (ФК 5).
- Здатність розробляти проектну документацію, зокрема описи, положення, інструкції та інші документи (ФК 9).
- Екологічні мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях (ФК 12).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Озеленення населених місць**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

Шифр НД за ОП	ОК 6 Ботаніка
Шифр НД за ОП	ОК 9 Геодезія
Шифр НД за ОП	ОК 16 Дендрологія

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Лісове господарство**» (ЛГ) вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Виконувати чітко та якісно професійні завдання, удосконалювати технологію їх виконання та навчати інших	ПРН-14
Організувати результативні та безпечні умови праці	ПРН-16

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Озеленення населених місць**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Виконувати чітко та якісно професійні завдання, удосконалювати технологію їх виконання та навчати інших	ПРН-14
Організувати результативні та безпечні умови праці	ПРН-16

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Контроль знань з курсу «Озеленення населених місць» викладач здійснює за кредитно-модульною системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою. Форми контролю: відвідування лекцій, усне опитування на практичних заняттях, ІНДЗ, тестування, модульні контрольні роботи, підсумковий тест (залік).

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Для перевірки ефективності засвоєння дисципліни проводиться контроль знань студентів. При цьому використовуються наступні види контролю:

- поточний контроль, що включає виконання студентами поточних завдань з оцінкою виконаної роботи (виконання та захист практичних робіт, самостійні роботи, тестування при тематичному оцінюванні)
- модульний контроль, що проводиться 2 рази на семестр та включає різні аспекти роботи студента (модульна контрольна робота у вигляді письмового тестування по вивченому матеріалу, письмова розгорнута відповідь на описові запитання; усне опитування за потреби)
- підсумковий контроль, що складається з виведення сумарного балу модульних контролів та здачі заліку (за потребою).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	25	100
10	20	15	15	15		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	25	100
20	20	20	15		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	9	45	9	45
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	5	25	4	20
Презентація	1	2	2	4
Реферат	1	3	2	6

Модульна контрольна робота	1	25	1	25
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота містить тестові завдання (15 завдань в 1 варіанті) і два описові завдання. Максимальна кількість, яку може отримати студент 25 балів, з них 15 балів за тестові завдання і 10 балів за два інші завдання.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

90-100 (5A)

В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання, дав змістовну відповідь на описові питання. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

83-89 (4 B)

Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань. Студент активно працює протягом усього курсу і показує при цьому володіння лекційним матеріалом, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

74-82 (4 C)

Студент виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань. Студент активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати, а також виконувати навчальні завдання. Правильно вирішив більшість розрахункових/тестових завдань. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

64-73 (3 D)

В цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

Правильно вирішив половину тестових завдань, достатньо стисло дав відповіді на описові запитання. Студент має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків

60-63 (3E)

Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.

36-59 (2 FX)

Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі тестові завдання.

Оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Студент виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1

Історія розвитку озеленення міст як мистецтва

Тема 1. Вступ. Роль зелених насаджень та основні завдання озеленення населених місць

Зростання міст і промислового виробництва та їх негативний вплив на стан природного середовища. Роль зелених насаджень у запобіганні шкідливим забрудненням і естетизації довкілля, архітектурно-планувальної організації населених місць.

Тема 2. Історичні етапи розвитку садово-паркового мистецтва

Зв'язок утилітарного і естетичного начал в озелененні населених місць.

Сади і парки Давнього світу. Загальні та природні умови розвитку країн Дворіччя, Ірану, Індії, Китаю. Зв'язок садів із планувальною структурою міст та ірригаційними системами.

Структура староїудейських та асирійських міст і система землекористування.

Композиційні прийоми планування храмових комплексів Давнього Єгипту, «Висячі сади» Семіраміди. Заміські території Асирії та їх використання для відпочинку.

Мистецтва античного світу. Соціальні природні умови. Типи озеленення і композиційні особливості садово-паркового будівництва Давньої Греції.

Садово-паркове мистецтво Давнього Риму, його соціальні та природні умови.

Садово-паркове мистецтво Середньовіччя.

Садово-паркове мистецтво Ренесансу.

Соціально-економічні передумови виникнення і розвитку регулярного (французького) напрямку.

Змістовий модуль 2

Ландшафтно-архітектурне спрямування озеленення населених місць

Тема 3. Озеленення в ландшафтно-планувальній організації населених місць

Соціально-екологічні передумови озеленення. Ландшафтно-планувальні особливості озеленення. Тематика проектування і проектні матеріали. Нормативна база проектування

об'єктів озеленення. Насадження загального користування. Насадження обмеженого користування. Насадження спеціального призначення.

Тема 4. Основи ландшафтної архітектури

Поняття про ландшафт. Елементи ландшафту. Компоненти ландшафту. Антропогенні ландшафти та їх класифікація. Садово-парковий ландшафт. Природно-кліматичне зонування, принципи створення та формування зелених насаджень. Деревно-чагарникові насадження. Вертикальне озеленення. Рокарії й альпінарії. Водойми. Газони. Квіткове оформлення. Ландшафтне проектування.

Тема 5. Архітектурно-художні принципи композиції

Поняття про композицію. Від змісту до форми. Єдність і підпорядкованість. Верховенство і підпорядкованість. Просторові форми. Пропорції. Співвідношення форм за геометричною побудовою та фактурою. Співвідношення форм за кольором. Світло і тінь. Кут зору і сприйняття. Перспектива. Симетрія й асиметрія. Контраст, нюанс, раптовість, тотожність. Ритм. Стиль. Формування пейзажних композицій. Композиція рослинного матеріалу.

Змістовий модуль 3

Рослинний асортимент в озелененні населених місць, створення й експлуатація садово-паркових об'єктів

Тема 6. Використання рослинного матеріалу в озелененні

Декоративні властивості дерев і чагарників. Основні види газонних трав. Принципи застосування отриманих знань щодо основ ландшафтної архітектури, архітектурно-художніх композицій, існуючих стилів і т. п. використовуючи асортимент рослинного матеріалу.

Тема 7. Будівництво й експлуатація садово-паркових об'єктів

Організація виробничих робіт. Підготовка території до посадок. Будівництво доріжок і майданчиків. Будівництво водойм і водотоків. Влаштування освітлення. Скельні гірки. Сади на дахах. Огороджі. Малі архітектурні форми.

Змістовий модуль 4.

Агротехніка озеленення та організація зеленого господарства

Тема 8. Агротехніка озеленення

Посадка дерев і чагарників та догляд за ними. Діагностики стану зелених насаджень і догляд за ними. Догляд за ґрунтом і кореневими системами дерев. Догляд за посадками. Формування дерев і чагарників. Догляд за живоплотиами. Догляд за виткими рослинами. Влаштування і утримання газонів. Догляд за квітниками. Капітальний і поточний ремонт садово-паркових об'єктів, Реконструкція, реставрація і консервація зелених насаджень. Захист зелених насаджень від шкідників та хвороб. Догляд за рослинами водойм.

9. Організація зеленого господарства

Перспективне планування озеленення міст. Основи планування господарської діяльності підприємств зеленого будівництва і господарства. Технологічні карти. Показники вартості озеленення. Охорона і збереження зелених насаджень. Паспорт об'єкта зеленого будівництва. Шляхи підвищення економічної ефективності озеленення.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
	Форма навчання:

	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Вступ. Роль зелених насаджень та основні завдання озеленення населених місць	10	2	2	-	-	6
Тема 2. Історичні етапи розвитку садово-паркового мистецтва	12	4	2	-	-	6
Тема 3. Озеленення в ландшафтно-планувальній організації населених місць	12	2	4	-	-	6
Тема 4. Основи ландшафтно-архітектури	16	4	4	-	-	8
Тема 5. Архітектурно-художні принципи композиції	16	4	4	-	-	8
Модульна контрольна робота	2	2		-	-	
Тема 6. Використання рослинного матеріалу в озелененні	14	4	4	-	-	6
Тема 7. Будівництво й експлуатація садово-паркових об'єктів	14	2	4	-	-	8
Тема 8. Агротехніка озеленення	12	2	4	-	-	6
Тема 9. Організація зеленого господарства	10	2	2	-	-	6
Модульна контрольна робота	2	2		-	-	
Разом за модуль	120	30	30	-	-	60

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
1	Вивчення регулярного стиля планування в озелененні. Сади і парки Давнього світу.	2	
2	Вивчення пейзажного стиля планування в озелененні. Особливості використання природного ландшафту. Сади Японії і Китаю.	2	
3	Використання елементів благоустрою та малих архітектурних форм.	2	
4	Вивчення декоративних властивостей деревно-чагарникових рослин та трав'янистих рослин.	4	2
5	Створення композицій із деревно-чагарникових рослин;	2	2
6	Аналіз зміни габітуса крон на різних етапах формування деревної групи.	2	
7	Технологія будівництва доріжок та майданчиків.	2	
8	Технологія створення алейних посадок та догляд за ними.	2	
9	Агротехніка створення живоplotів та догляд за ними.	2	2
10	Вертикальне озеленення та його різновиди на об'єктах різного функціонального призначення.	2	
11	Агротехніка створення газонів та квітників, догляд за ними.	2	
12	Розрахунок оптимальної рекреаційної ємності садово-паркових об'єктів.	2	2

13	Календарний план догляду за садово-парковим об'єктом.	2	2
14	Проектування комплексного озеленення населеного пункту	2	
Разом		30	10

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Історичний досвід озеленення та використання його при формуванні зелених насаджень в населеному пункті.	2	6
2	Динаміка антропогенного ландшафту.	2	6
3	Основні завдання оптимізації динаміки природних угруповань на урбанізованих територіях.	2	6
4	Архітектурно-планувальні основи комплексного озеленення та благоустрою промислових зон.	2	6
5	Проектування комплексного озеленення населеного пункту	4	7
6	Створення композицій із деревно-чагарникових рослин;	4	7
7	Агротехніка влаштування зелених насаджень	6	7
8	Особливості створення проектів озеленення	2	7
9	Садово-паркове мистецтво Ренесансу. Сади Італії, їх основна ідея. Сад Медичі в Римі. Сади Боболі у Флоренції. Сади Ватикану. Віллі д'Есте, Ланте, Альдобрандіні.	2	5
10	Художні прийоми садово-паркового будівництва. Особливості використання природного ландшафту. Садово-паркове мистецтво бароко XVI ст.	2	5
11	Насадження загального і обмеженого користування. Насадження спеціального призначення.	4	5
12	Природно-кліматичне зонування, принципи створення та формування зелених насаджень. Деревно-чагарникові насадження. Вертикальне озеленення.	4	5
13	Рокарії й альпінарії. Водойми. Газони. Квіткове оформлення. Ландшафтне проектування.	4	5
14	Архітектурно-художні принципи композиції.	4	5
15	Рослини в ландшафтній архітектурі.	4	5
16	Посадка дерев і чагарників та догляд за ними. Діагностики стану зелених насаджень і догляд за ними. Догляд за ґрунтом і кореневими системами дерев. Догляд за посадками. Формування дерев і чагарників.	4	5
17	Догляд за живоплотиами. Догляд за виткими рослинами. Влаштування і утримання газонів. Догляд за квітниками.	4	5
18	Капітальний і поточний ремонт садово-паркових об'єктів, Реконструкція, реставрація і консервація зелених насаджень. Захист зелених насаджень від шкідників та хвороб. Догляд за рослинами водойм.	4	5
Разом		60	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби навчання. Системно-структурний підхід до вивчення дисципліни передбачає обов'язкове використання в навчальному процесі технічних засобів навчання. При цьому найбільш ефективними є засоби статичної проекції на екран 1,5х2,5, телевізори LED ST 24 і Bravis 32, їх застосування на лекціях та практичних заняттях забезпечує краще сприйняття матеріалу через формування в аудиторії відповідних образів об'єктів та моделей процесів. При цьому сучасні засоби комп'ютерної техніки дозволяють досягнути об'ємності зображення, здобути навички комп'ютерного проектування.

На практичних заняттях використовуються мотоножниці садові Stihl HS 45.600, висотомір, мірна вилка.

Лекційний матеріал, практичний курс, тестові завдання, питання для самоконтролю та самостійного вивчення, навчальні посібники і т.д. розміщені на електронному сайті навчання УжНУ.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць: Підручн. Львів: Світ, 2005. - 456 с.
2. Тихонов В.І. та ін. Озеленення міст і селищ. - К.: Будівельник, 1990. - 208 с
3. Кучерявий В.П., Дудин Р.Б., Ковальчук Н.П., Пилат О,Г, Деревя, чагарники, ліани в ландшафтній архітектурі. Навчальний посібник. - Львів: видавництво "Кварт", 2004. – 138 с.

Допоміжна література

1. Савосько В. М. Озеленення пришкольньої ділянки. практикум / В. М. Савосько. – Кривий Ріг : Видавець ФО-П Чернявський Д.О., 2011. – 108 с
2. Черноносова Т.О. Садово-паркове і ландшафтне будівництво. Конспект лекцій/ Т. О. Черноносова. – Харків, 2010. – 56 с.
3. Чепур С.С. Збірник тестових завдань для самостійного контролю знань з дисципліни «Озеленення населених місць» для студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації спеціальності 6.205 – «Лісове господарство»/ С. С. Чепур. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. – 82 с.
4. Чепур С.С. Конспект лекцій з дисципліни «Озеленення населених місць»/ С. С. Чепур. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. – 170 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронний курс з дисципліни «Озеленення населених місць» на платформі Moodle.
2. <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.21209.0>
3. http://vseslova.com.ua/word/Озеленення_населених_місць-74301u
4. <http://at.zavantag.com/docs/261/index-90581.html>
5. <http://all-gigiena.ru/lit/kommunalnaya-gigiena-uchebnik-goncharuk/gigienicheskie-trebovaniya-k-landshaftno-rekreacionnim-territoriyam-i-ozeleneniyu-naselennix-mest>
6. http://www.rizenstroy.ru/neruhimost/blagoustrii-i-ozelenennya-naselenih-mistz_1689.html
7. <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=476667>

Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 2023 / 2024 н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № 11 від «27» серпня 2023 р. Завідувач кафедри [підпис] Юлія Л.А.
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 2024 / 2025 н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № 11 від «28» 06 2024 р. Завідувач кафедри [підпис] Юлія Л.А.
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____

(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)